

101 או 99 קילומטרים מקהיר? הערת שוליים זעירה לקורותיה של מלחמת יום הכיפורים

ב"ז קדר

בספרות על מלחמת יום הכיפורים, ובהתייחסויות הפובליציסטיות אליה, מופיעה שוב ושוב הקביעה שבתום הקרבות בחזית הדרום נמצא צה"ל במרחק של 101 ק"מ בלבד מקהיר.¹ קביעה זאת בוודאי נכונה לגבי הגזרה הדרומית של החזית, שם עצרו כוחות צה"ל על כביש סואץ-קהיר בהימצאם בק"מ ה-101 מקהיר. נקודה זאת זכתה לכיסוי עיתונאי נרחב, כי שם הקים האו"ם את מתחם האוהלים בו נערכו השיחות בין נציגי צבאות ישראל ומצרים ובו חתמו מפקדי שני הצבאות על הסכם הפרדת הכוחות. על כן אין זה מפליא שנקודה זאת נתקבעה בתודעה כמקום הקרוב ביותר לקהיר שכוחות צה"ל הגיעו אליו.

ואולם בגזרה הצפונית, באיזור שזכה לכיסוי עיתונאי מוגבל, הגיע צה"ל קצת יותר קרוב לקהיר. אני אומר זאת משום שזמן-מה אחרי תום הקרבות, כשהקילומטר ה-101 הוזכר שוב ושוב ברדיו ובעיתונים, הופתעתי לראות שלט דרכים צהוב שנכתב עליו:

القاهرة

99

כלומר, "קהיר – 99" [קילומטרים]. שקלתי לקחת אתי את השלט למזכרת, אבל לבסוף החלטתי להשאירו במקומו, ולהסתפק בצילומו בשקופית.

עכשיו כשמלאו 40 שנה למלחמת יום הכיפורים, גמרתי אומר להביא את השלט הזה לידיעת הרבים.

¹ ראו למשל עמירם אזוב, צליחה: 60 שעות באוקטובר 1973 (אור יהודה: דביר, 2011), עמ' 277; אמנון רשף, לא נחדל! חטיבה 14 במלחמת יום הכיפורים. סיפורם של קרבות השריון האכזריים ביותר בהיסטוריה (אור יהודה: דביר, 2013), עמ' 383.

איתרתי את השקופית, אבל לא היה רשום עליה היכן צולמה. איפה אם כן עמד השלט? חשבתי תחילה שהוא עמד ליד המחסום על הכביש המוביל מאבו-סולטאן לקהיר, שחלקו המזרחי הופיע על מפת "סיריוס" בתור ציר "סקרנות". באזור "סקרנות" 46 סימנה מחלקת החרמ"ש של סגן נמרוד גורן, מגדוד 599/חטיבה 421, את קצה השטח שהוחזק אז בידי צה"ל.² עברתי ליד מחסום זה פעמים רבות.

ואולם, ככל שבחנתי יותר את התמונה, ובעיקר את הצללים שהטילו הדגל, החבית ואני, הגעתי למסקנה שזיכרוני תעתע בי וכי השקופית לא צולמה על ציר "סקרנות". בחינת המפה הביאה אותי להניח שהיא צולמה צפונה יותר, ליד המחסום על ציר "ארזל". למזלי, מצאתי שקופית נוספת, בה צילמתי את המחסום יחד עם הצומת שמאחוריו (ראו תמונה 2). בדיקתה של מפת "סיריוס" העלתה שמדובר בצומת "ארזל-עצוב-ודאות" שנמצא בשטח שנכבש על ידי גדוד 264/חטיבה 421 (ראו מפה).³ צפייה ב-Google Earth לא הותירה ספק שהשלט "קהיר - 99" אכן עמד ליד אותו צומת על ציר "ארזל", שהוא כביש אסמאעיליה-קהיר המדברי -- היום עורק תחבורה בן שני נתיבים בכל כיוון.

אמרו מעתה: בתום קרבות מלחמת יום הכיפורים הגיע צה"ל למרחק של 99 ק"מ מקהיר.

² ראו ב"ז קדר, אוקטובר 1973: סיפורו של גדוד "מחץ" (תל אביב: תמוז, 1975), עמ' 134, 136.
³ תודתי לסא"ל עודד מגידו, שהעמיד לרשותי את מפת "סיריוס" בה מסומן מיקומו של גדוד 264 באזור ציר "ארזל" עם תחילתה של הפסקת האש הראשונה ב-22 באוקטובר 1973. המפה נערכה על ידי נדב מן ומופיעה באתר חטיבה 421.

פרופ' ב"ז קדר, מן האוניברסיטה העברית בירושלים, הוא סגן נשיאת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. במלחמת יום הכיפורים (בתמונה) היה מש"ק הקשר של פלוגת החרמ"ש של גדוד 599/חטיבה 421, ועוד בהיותו ממערב לתעלה החל לכתוב את קורות הגדוד.

